

О. Л. Дурманенко

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти
Волинського національного університету імені Лесі Українки

СПЕЦИФІКА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Стаття присвячена важливій науково-педагогічній проблемі дослідження особливостей оцінювання якості освітньої діяльності сучасного закладу дошкільної освіти, врахування яких забезпечує успішність діяльності закладу в контексті вимог Державного стандарту дошкільної освіти. Зазначено, що оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти є одним із основних компонентів моніторингового дослідження, орієнтованого не лише на одержання кінцевого результату (сформулювати оцінне судження про певну ситуацію), а визначення реального стану освітньої діяльності (всіх її складових та учасників) на будь-якому її етапі з можливістю корегування та оновлення.

Визначено та проаналізовано специфічні особливості оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти: системність і комплексність оцінювання; об'єктивність і професійність оцінювання; аналіз результатів оцінювання й розробка корегувальних освітніх програм діяльності закладу дошкільної освіти. Наголошено, що визначені особливості вимагають вибору та застосування специфічного інструментарію оцінювання якості дошкільної освіти, а також розробки програми й певного алгоритму проведення оцінювання; обов'язковий аналіз одержаних результатів оцінювання.

Зазважено, що здатність майбутнього фахівця вміти об'єктивно оцінювати результати освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти, їх аналізувати та коригувати, з-за необхідності модифікувати освітній процес та конструктивно прогнозувати оновлені результати є однією із важливих фахових компетентностей вихователя. А тому актуальними на сьогодні є розробка та реалізація в освітньому процесі закладу вищої освіти навчальних курсів, спрямованих як на формування моніторингової компетентності майбутнього вихователя в цілому, так і на розвиток його практичних умінь оцінювання освітньої діяльності в закладі дошкільної освіти.

Ключові слова: моніторинг, оцінювання, якість освітньої діяльності, заклад дошкільної освіти, особливості оцінювання якості освітньої діяльності.

Постановка проблеми. У професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» серед трудових функцій вихователя визначено організацію, забезпечення та реалізацію освітнього процесу. Відповідно для успішної реалізації цієї функції вихователь закладу дошкільної освіти має володіти такими професійними компетентностями, як: прогностичною, організаційною, оцінювально-аналітичною та предметно-методичною. Оцінювально-аналітична компетентність вихователя в професійному стандарті визначається як здатність здійснювати та інтерпретувати результати моніторингу якості освітньої діяльності для адаптації та коригування освітнього процесу відповідно до можливостей і потреб здобувачів освіти; здатність визначати рівень сформованості компетентностей у здобувачів освіти відповідно до державного стандарту дошкільної освіти [8]. Отже, актуальним і своєчасним є питання професійної підготовки майбутніх вихователів до реалізації оцінювальної діяльності та дослідження особливостей оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти, що б уможливило з одного боку, об'єктивність і цілісність оцінювання, а з іншого – доцільність і необхідність його прове-

дення як важливого засобу оптимізації освітнього процесу в сучасному закладі дошкільної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Показником розвитку суспільства та держави є якість освіти в цілому й зокрема дошкільної. Тому не випадково проблема якості дошкільної освіти висвітлена у «Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку»; шляхи її вирішення досліджуються українськими та зарубіжними вченими, педагогами - практиками. Так, параметри виміру та методичний супровід якості дошкільної освіти в Україні та в країнах ЄС досліджені в працях Г. Беленької, О. Коваленко, Т. Шинкар. Методологія оцінювання якості дошкільної освіти розкрита в наукових доробках О. Косенчук та Ю. Косенчук. Дослідженню залежності якості дошкільної освіти від якості підготовки майбутніх вихователів та запитів соціуму й освітнього середовища присвячені праці Г. Беленької. Запровадження механізмів вимірювання якості освіти та моніторингу її стану як одну із основних тенденцій розвитку сучасної освіти розглядає В. Огнев'юк. Теоретико-прикладні аспекти моніторингу як сучасного засобу управління якістю освіти в дошкільному закладі характеризовані К. Крутій. Організаційно-

педагогічні умови управління якістю роботи сучасного закладу дошкільної освіти визначені та проаналізовані О. Янко. Специфіку дослідження якості дошкільної освіти з використанням міжнародного інструменту оцінювання ECERS дослідили Н. Гагаріна та С. Скуренко. Шляхи розв'язання проблеми якості дошкільної освіти окреслені також у наукових роботах О. Кононко, Н. Лисенко, Т. Лукіної, О. Половіної та інших.

Отже, очевидним є факт, що питання оцінювання якості дошкільної освіти достатньо вивчені. Однак, на нашу думку, варто більш детально зупинитись на визначенні особливостей оцінювання якості освітньої діяльності сучасного закладу дошкільної освіти й урахуванні їх при реалізації оцінювання; а також розробці пропозицій з формування оцінювально-аналітичної компетентності майбутніх вихователів.

Метою статті є визначення та аналіз специфічних особливостей оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. **Завдання:** 1) розкрити сутність поняття оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти; 2) визначити та охарактеризувати особливості оцінювання якості освітньої діяльності сучасного закладу дошкільної освіти; 3) розкрити зміст навчального курсу, спрямованого на формування у майбутніх вихователів готовності до реалізації оцінювання якості освітньої діяльності як однієї із функцій професійної діяльності. **Методи:** аналізу, синтезу, узагальнення та систематизації, порівняння та уточнення сутності понять.

Виклад основного матеріалу. Для визначення сутності поняття оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти насамперед слід з'ясувати зміст понять якості освіти та оцінювання якості освіти. Так, А. Шлейхер якість освіти визначив як «комплекс характеристик освітнього процесу, що визначають послідовне та практично ефективне формування компетентності та професійної свідомості. Це певний рівень знань і вмінь, розумового, фізичного й морального розвитку, якого досягли випускники освітнього закладу відповідно до запланованих цілей навчання і виховання»[10]. У свою чергу, К. Крутії трактує якість освіти як «характеристику освітнього процесу і його результатів, що виражає ступінь їхньої відповідності поширеним у суспільстві уявленням про те, яким має бути освітній процес і якій меті він має служити, виражається в системі показників (нормативів) знань, умінь, навичок, норм ціннісно-емоційного ставлення до світу і один до одного, яка відбиває ступінь задоволення очікувань різних учасників освітнього процесу, від освітніх послуг, що надаються освітньою установою, а також ступінь досягнення висунутих перед освітою мети і завдань [6]. Стосовно якості дошкільної освіти, науковиця зауважує, що якість

дошкільної освіти є системним поняттям, яке охоплює всі аспекти діяльності закладу дошкільної освіти і пов'язане з оцінкою здоров'я вихованців, їхнім інтелектуальним, моральним та естетичним розвитком [6, с. 73].

Учені тлумачать також якість дошкільної освіти як надання можливості вибору для дитини «розвитку індивідуальної траєкторії розвитку на основі різноманітності змісту, форм і методів роботи з дітьми»; гарантією досягнення кожною дитиною мінімально необхідного рівня підготовки для успішного навчання в початковій школі [1, с. 293].

Узагальнивши різні підходи до визначення сутності поняття якості дошкільної освіти, ми тлумачимо це поняття як складну систему характерних ознак організації та реалізації освітнього процесу в закладі дошкільної освіти, які насамперед сприяють формуванню основ здорового способу життя дітей, здоров'я та безпечної поведінки вихованців; забезпечують формування компетентностей дитини дошкільного віку, визначених Державним стандартом дошкільної освіти, а також її інтелектуальний, моральний, естетичний і духовний розвиток.

Аналіз наукової літератури свідчить про те, що існує міжнародний досвід оцінювання якості дошкільної освіти з використанням в якості інструмента шкал ECERS (Early Childhood Environment Rating Scale) [5; 7].

Г. Беленька, О. Коваленко, Т. Шинкар наголошують на тому, що Європейською комісією в рамках міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм» (2019) було визначено основні критерії якості освіти. Йдеться насамперед про якість структури, якість процесу, якість результатів[3]. Далі вчені зауважують, що «якість дошкільної освіти забезпечується не лише засобами постійного контролю та аналізу роботи, а перш за все систематичним вивченням стану освітнього процесу, рівня професійної компетентності педагогів, динаміки змін у розвитку здобувачів дошкільної освіти; наданням консультацій та допомоги педагогам з питань планування освітнього процесу з дітьми, організації співпраці з батьками вихованців, моделювання змісту, форм та методів освітнього процесу; вивчення, узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду; створення сприятливого психологічного клімату у педагогічному колективі; добір та опрацювання методичної, наукової літератури та надання рекомендацій щодо її використання в освітньому процесі закладу дошкільної освіти тощо» [2; 3].

У ході дослідження встановлено, що основою визначення якості дошкільної освіти є моніторинг якості освітньої діяльності закладу, який дає змогу визначити реальний стан на будь-якому етапі навчально-виховного процесу. З огляду на це, оцінювання якості освітньої діяльності закладу

дошкільної освіти ми розглядаємо як один із основних компонентів моніторингу. Завданням оцінювання є не лише одержання кінцевого результату (тобто формування оцінного судження про певну ситуацію), а визначення реального стану освітньої діяльності (всіх її складових та учасників) на будь-якому її етапі з можливістю корегування та оновлення. Зрозуміло, що оцінювання освітньої діяльності закладу дошкільної освіти є складним процесом, адже охоплює не лише визначення рівня якості освітнього процесу (зміст навчання та виховання, форми та методи, взаємодія вихованців, педагогів та батьків), але й якість управління, якість ресурсного забезпечення (умови та ресурси, необхідні для організації освітньої діяльності) та якість результатів діяльності закладу.

Структурно-функційний аналіз поняття оцінювання освітньої діяльності закладу дошкільної освіти, розуміння змісту поліфункційної складної освітньої діяльності сучасного закладу дошкільної освіти, практичний власний досвід дали змогу визначити особливості оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. Так, першою особливістю оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти є його системність і комплексність.

Діяльність закладу дошкільної освіти ґрунтується на дотриманні основних цінностей і принципів дошкільної освіти, визначених у Державному стандарті дошкільної освіти [9], забезпечення яких власне й визначає системність діяльності закладу дошкільної освіти. Так, цінності визначають зміст освітньої діяльності, тобто напрями освіти: «Особистість дитини», «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному довкіллі», «Гра дитини», «Дитина в соціумі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва», який реалізуючись у закладі, забезпечує формування досвіду дитини в різних видах діяльності, що в цілому й формує освітній результат – компетентність дитини старшого дошкільного віку (рис. 1).

Зауважимо також, що визначені освітні напрями мають збагачувати та поглиблювати зміст освітньої діяльності на наступних етапах.

Комплексним є поняття компетентності дитини дошкільного віку як результату освітньої діяльності й особистісне надбання, що відображає систему взаємопов'язаних компонентів фізичного, психічного, соціального, духовного розвитку особистості дитини: емоційно-ціннісного ставлення; сформованості знань; здатності та навичок до активного та творчого впровадження набутого досвіду, тобто до регуляції досягнень, поведінки, діяльності. Ключовими компетентностями дитини дошкільного віку в Державному стандарті визначені: рухова і здоров'язбережувальна, особистісна, предметно-практична та технологічна, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична та дослідницька, природничо-екологічна та навички, орієнтовані на сталий розвиток, ігрова, соціально-громадянська, мовленнєва, художньо-мовленнєва, мистецько-творча та інші, які мають продовження в початковій школі й упродовж життя (рис. 2).

Оцінюючи освітню діяльність закладу дошкільної освіти, особливу увагу також варто звернути й на оцінювання умов реалізації стандарту дошкільної освіти, які є компонентом системи освітньої діяльності закладу (рис. 3). Йдеться про оцінювання реальної продуктивної участі сім'ї у розвитку дитини, рівень взаємодії ЗДО з сім'ями як учасниками освітнього процесу; діагностування рівня професійної компетентності та особистісно-професійні якості педагога як фахівця, який стимулює процес розвитку дитини; оцінювання змісту й організації освітнього процесу; дослідження й оцінка універсального дизайну в закладі, забезпечення наступності між дошкільною та початковою освітою в реалізації перспектив розвитку дитини та оцінювання належної ролі суспільства / громади у забезпеченні доступної та якісної дошкільної освіти.

Оскільки оцінювання освітньої діяльності закладу дошкільної освіти, як ми зауважували вище, є системним і комплексним, то воно має бути об'єктивним і реалізованим професійно грамотно. Тому наступною особливістю оцінювання освітньої діяльності закладу дошкільної освіти нами визначено об'єктивність і професійність

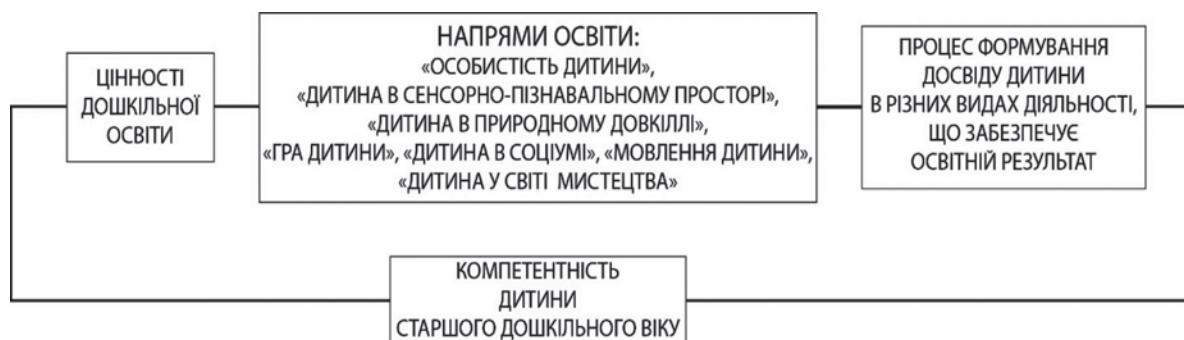

Рис. 1. Освітня діяльність закладу дошкільної освіти як система

Рис. 2. Ключові компетентності дитини дошкільного віку

Рис. 3. Умови реалізації освітньої діяльності закладу дошкільної освіти

оцінювання. Мова йде про те, що інформація, зібрана для оцінювання має об'єктивно відображати комплексно реальний стан організації освітньої діяльності як системи, що в свою чергу сприятиме пошуку оновлених форм і методів реалізації освітнього змісту, контролю та оцінки результатів діяльності всіх суб'єктів освітнього процесу. Одержана інформація має об'єктивно відображати освітні цілі, конкретні завдання, власне структуру та етапи організації й управління освіт-

нім процесом, сприяти підвищенню якості функціонування освітньо-розвивального середовища закладу дошкільної освіти.

Аналізуючи об'єктивність оцінювання як специфічну особливість, ми наголошуємо на уникненні суб'єктивних оцінок, необхідності врахування всіх результатів освітньої діяльності (не завжди й не лише позитивних, але й негативних), обов'язковому забезпеченні однакових умов для всіх учасників освітньої діяльності закладу. Об'єктивність

оцінювання має також забезпечити відповідність одержаної оцінки результатів освітньої діяльності закладу дошкільної освіти її реальним успіхам та об'єктивному визначенню певних прогалів і недоліків. Саме об'єктивність уможливорює з'ясування наявного рівня сформованості всіх ключових компетентностей вихованців закладу.

Практика діяльності закладів дошкільної освіти переконливо доводить, що системне, комплексне, об'єктивне оцінювання може бути реалізоване лише вихователями, які вміють це робити професійно грамотно. Тому не випадково студенти – майбутні вихователі Волинського національного університету імені Лесі Українки вивчають нормативну навчальну дисципліну «Оцінювання та забезпечення якості дошкільної освіти», метою якої є усвідомлене засвоєння студентами цілісної системи знань з теорії оцінювання як компонента моніторингу якості дошкільної освіти; формування готовності майбутніх вихователів до професійної діяльності в контексті об'єктивного оцінювання, аналізу його результатів та забезпечення якості дошкільної освіти [4]. У ході вивчення цього навчального курсу студенти вчать чітко й конкретно визначати мету й завдання оцінювання, його критерії та показники, а також добирати інструментарій реалізації оцінювання з урахуванням особливостей освітньої діяльності сучасного закладу дошкільної освіти. На практичних заняттях майбутні вихователі розробляють і презентують алгоритм проведення оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. Ще одним із обов'язкових конструктивних завдань для студентів є практичне проведення оцінювання в закладі дошкільної освіти якоїсь однієї складової системи його освітньої діяльності (зазвичай під час проходження педагогічної практики), аналіз результатів і розробка корегувальної програми. Адже без аналізу одержаних результатів (а лише їх констатація) оцінювання втрачає своє конструктивне значення й роль чинника удосконалення якості дошкільної освіти. З огляду на це, нами й визначено ще одну особливість оцінювання – обов'язковий аналіз одержаних результатів, їх обговорення і розробка корегувальних освітніх програм діяльності закладу дошкільної освіти, вироблення рекомендацій для її вдосконалення.

Висновки і пропозиції. Оскільки оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти є одним із чинників її оптимізації, то проблема пошуку шляхів та механізмів удосконалення оцінювання є актуальною. Оцінювання визначається як один із компонентів педагогічного моніторингу й передбачає не лише одержання достовірної інформації про реальний стан освітньої діяльності закладу дошкільної освіти та її результати, але й аналіз та розробку корегувальних змісту, форм і методів та їх реалізацію.

Визначено специфічні особливості оцінювання якості освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. А саме: системність і комплексність оцінювання; об'єктивність і професійність оцінювання; аналіз результатів оцінювання й розробка корегувальних освітніх програм діяльності закладу дошкільної освіти. Наголошено на необхідності формування оцінювально-аналітичної компетентності майбутніх вихователів.

Список використаної літератури:

1. Андрущенко В. П., Вікторов В. Г. Якість освіти в дзеркалі сучасних вимог та експектацій. Гілея. *Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки*. Київ, Україна: ВІР УАН, 2010. Вип. 37. С. 215–227.
2. Беленька Г. В. Європейські вектори нової стратегії підготовки дошкільних педагогів. *Молодий вчений*. 2017. № 10.2 (50.2). С. 1–4.
3. Беленька Г. В., Коваленко О. В., Шинкар Т. Ю. Якість дошкільної освіти в Україні та країнах ЄС: параметри виміру та методичний супровід. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 72, Т.1. С. 33-39.
4. Дурманенко О. Л. Оцінювання та забезпечення якості дошкільної освіти. Силабус: силабус нормативної навчальної дисципліни. Луцьк, ВНУ ім. Лесі Українки, 2021. 12с.
5. ECERS -3: Шкала оцінювання якості освітнього процесу в закладах дошкільної освіти. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilnaosvita/ecers-shkala-ocinyuvannya-seredovisha-rannogo-ditinstv>. (дата звернення 30.06.2022р.).
6. Крутій К. Л. Моніторинг як сучасний засіб управління якістю освіти в дошкільному навчальному закладі: монографія. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2006. 172 с.
7. Критерії якості дошкільної освіти. Звіт за результатами дослідження в межах міжнародного проекту «Міжнародні критерії якості дошкільних освітніх програм». [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ussf.kiev.ua/images/news/pdf>. (дата звернення 3.07.2022р.).
8. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти», 2021. URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-vihovatel-zakladu-doshkilnoyi-osviti>. (дата звернення 29.06.2022р.).
9. Про затвердження базового компонента дошкільної освіти (Державного стандарту дошкільної освіти). Наказ МОІН України № 33від 12.01.2021. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/> (дата звернення 12.07.2022р.).
10. Шлейхер А., Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття. [Електронний ресурс]; пер. з англ. Ганна Лелів.

Львів, Україна: Літопис, 2018. 296 с. Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya_yakist-osviti/shlyaykher-

naykrashchiy-klas-u-sviti-yak-stvoriti-sistemu-osviti-21-go-stolittya.pdf (дата звернення 4.07.2022р.).

Durmanenko O. The specifics of evaluating the quality of educational activities institution of preschool education

The article is devoted to the important scientific-pedagogical problem of researching the features of evaluating the quality of the educational activity of a modern preschool education institution, taking into account which ensures the success of the institution's activities in the context of the requirements of the State Standard of Preschool Education. It is noted that the assessment of the quality of the educational activity of a preschool education institution is one of the main components of a monitoring study, focused not only on obtaining the final result (forming an evaluation judgment about a certain situation), but also determining the real state of educational activity (all its components and participants) at any at what stage it is with the possibility of correction and updating.

The specific features of the assessment of the quality of the educational activity of the preschool education institution were determined and analyzed: systematic and comprehensive assessment; objectivity and professionalism of assessment; analysis of assessment results and development of corrective educational programs for preschool education. It is emphasized that the identified features require the selection and application of specific tools for assessing the quality of preschool education, as well as the development of a program and a certain algorithm for conducting the assessment; mandatory analysis of the received assessment results.

It was noted that the ability of a future specialist to be able to objectively evaluate the results of educational activities in a preschool education institution, analyze and correct them, due to the need to modify the educational process and constructively forecast updated results, is one of the important professional competencies of an educator. Therefore, the development and implementation in the educational process of a higher education institution of educational courses aimed both at the formation of the monitoring competence of the future educator as a whole and at the development of his practical skills in evaluating educational activities in a preschool education institution are relevant today.

Key words: monitoring, evaluation, quality of educational activity, preschool education institution, peculiarities of evaluation of the quality of educational activity.